

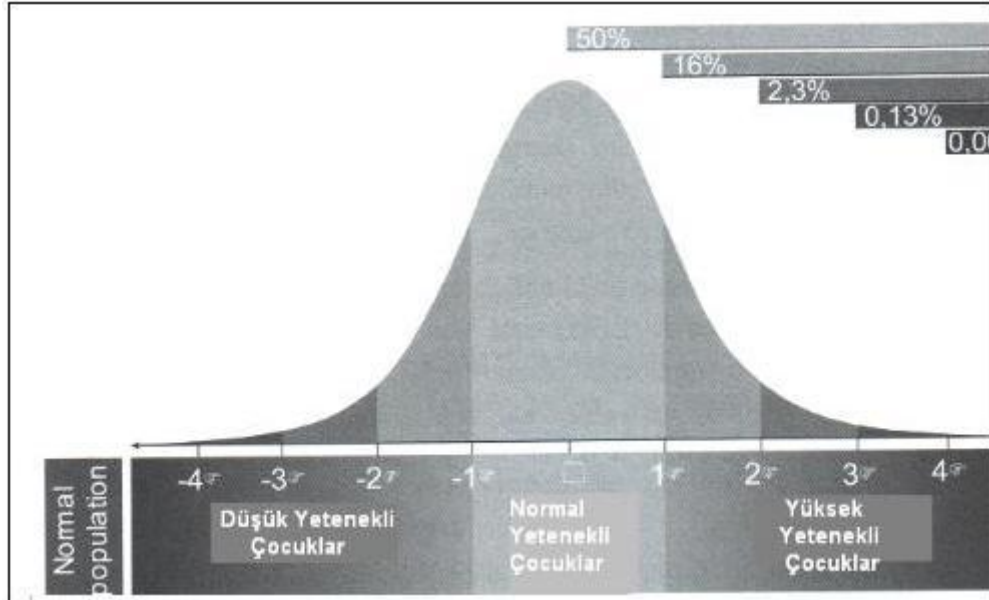
7. YETENEK SEÇİMİ VE GELİŞTİRİLMESİNDE SORUNLARI

7.1. Yetenek Seçiminde Yöntemsel Sorunlar

Yetenek seçimi konusunda yeterince eğitilmiş uzman kişilerin ve yeterli donanımın olmasına rağmen, aşağıda sayılan türden sorunlar hep vardır. Bu sorunları çözme konusunda daha fazla bilimsel çalışmaların yapılması gerekmektedir.

7.1.1. Eşik Değer Sorunu

Yetenekli çocukların, genel nüfusun içinde normal dağılımını “Çan Eğrisi” örneklendirmesinden yola çıkılarak göstermek mümkündür. Ancak, en üst düzey (ekstrem) yeteneklerin seçiminde, onların dağılımını eğrinin sağ tarafında göstermek yetenek seçimindeki problemleri azaltmaz. Sorun, yetenek seçiminde belirleyici eşik değerin (cut offs) hangi düzeyde olması gerektiğidir (Hohmann & Carl 2002).



Şekil 5: Yetenek keşfinin istatistiksel temeli olarak Gauss'un normal dağılım modeli “Çan eğrisi” (Hohmann 2005).

Eğer eşik değeri yüksek tutulursa (Standart sapma değeri 2 kabul edilirse), bu değerlendirmeye göre test edilen ilgili yaş grubu tüm çocuklarının yaklaşık yüzde 2,3'ü ortalama değerlerin üstündedir (Ljach 1997). Eğer standart sapma değerinin 3 olduğu bir eşik değeri seçilirse, yüksek yetenekliler katılan popülasyonun binde 13'ünü oluşturur. Görüldüğü gibi çok yüksek eşik değerleri, ekstrem yetenekli çocukların şüphe götürmez şekilde belirlenmesini sağlamaktadır. Ancak bu tutum geç gelişen çocuklara geliştirici antrenmanın kapılarını kapatacak ve onları performans geliştirici antrenman kapsamından mahrum bırakacaktır. Ayrıca bunların (seçimi kazananların) bir kısmının kendi isteğiyle, bir kısmının ise spor eğitimi yürüten kurum ya da kişiler tarafından elenmesi halinde yetenek seçimi hiç de ekonomik olmayan bir uğraşı haline gelir.

Diğer taraftan çok düşük eşik değerler ise başarısız tanılara yol açmakta ve masraflı yetenek arama ve seçme sistemini lüzumsuz kılmaktadır.

7.1.2. Takvim Yaşı – Biyolojik yaş ilişkisi

Yetenek seçiminde bir başka sorun, genç sporcuların *takvim ve biyolojik yaşlarındaki* farklılıklardan kaynaklanmaktadır. Yıl içinde belirli dönemlerde yapılan yetenek tanı elemelerinde takvim yılının başlarında doğan çocuk ve gençler seçimlerde sistemli biçimde avantaja sahip oluyorlar. İngiliz Milli Elit – Futbol okuluna seçilerek alınan çocukların yüzde 70 oranından fazlasının eleme yıllarının ilk dört ayında doğdukları tespit edilmiştir. Bu durum son üç aylık dönemde doğanlardan dört kat daha fazladır. (Brewer, Balsom & Davis 1995 Ve De Simmons & Paull 2001).

Takvim yaşı ile Biyolojik Yaş arasındaki ilişki, yetişkinlik yaşına kadar sürüp gitmektedir. Bedensel, bilişsel (kognitiv) ve psikik yönden daha önce gelişmiş, daha ileri biyolojik yaştaki çocukların seçimleri kazanması ve buna bağlı olarak da daha yüksek değerlerdeki bir antrenman kapsamına girmelerine şans verilmesi, grup içerisinde (adaletsiz seçim yapıyor duygusunun gelişmesi gibi) problem oluşturur.

1986-1998 yıllarında Dünya Şampiyonası elemelerinde İngiliz A-Milli Futbol Takımlarında yer alan oyuncuların yüzde 50'inden fazlasının yılın ilk üç ayında doğanlardan oluşması sonucunu doğurmuştur (Richardson & Straton 1998). Seçim önlemlerinin farklı dönemlerde (aylarda) doğan genç sporcuların birlikte çalıştığı spor dallarında durumu düzeltmek daha da zordur.

2. Yetenek Geliştirme Sürecinde Karşılaşılan Sorunlar

Son performansa erişilinceye kadar yetenek geliştirme sürecinde de bazı problemlerle karşılaşılır. Bunların da bilinçli olarak izlenmesi gerekir:

7.2.1.Sporu Erken Bırakma

Yetenekli sporcuların tahmininde (Prognose) başarılı olunmasına rağmen bazı nedenlerle beklenen gelişim maalesef gerçekleşmeyebilir. Bunlardan en önemlisi yetenekli olduğu ortaya çıktığı halde gencin sporu erken bırakmasıdır. Böyle bir durumun bilimsel açıdan pek çok nedeni olabilir bazılarını şöyle sıralamak mümkündür:

- Sporcular arasında üst düzeyde *homojen müsabaka performanslarının oluşmaya başlamasıdır*. Buna “spesifik başarı maksadının daralması” da denir. Bu durumda, genellikle zirvedeki bir çok sporcunun verim düzeyi birbirine yakın hale gelir ve bazıları bu rekabeti kaldıramayabilir, sporu bırakır.
- Tek yönlü, monoton ve çok yoğun antrenmanlar hızlı bir psikolojik doygunluk, bıkkınlık yaratır. Özellikle yaş düzeyine uygun olmayan antrenman içeriği (Örneğin; erken yaşlarda laktasit anaerob yüklenmelerden oluşan yoğun interval çalışmaları gibi) sonunda sporu bırakmaya varan gelişmeler görülebilir.
- Geliştirme sürecinde sporu bırakmanın (Drop-out’un) önemli bir nedeni de sakatlanmaya bağlı ortaya çıkan gelişmelerdir.
- Yaşı daha büyük ve performansı yüksek olan seçkin sporcuların, ekonomik açıdan takımlarında kazandıkları yerlerini daha uzun süre korumaya çalışmaları ve böylelikle geçiş dönemi kadrolarını ümitsizliğe düşürmesi.
- Bu konuda bir başka neden de; başarılı genç göçmen sporcuların tercihen kadrolara alınmalarıdır.

7.2.2. Erken Uzmanlaşma

Performans antrenmanına başlamanın giderek erken yaşlara alınması eğilimi, erken uzmanlaşma eğitimini de birlikte getirir.

Spor biyolojisi ve antrenman yönetimi yaklaşımıyla erken uzmanlaşmanın getirdiği riskler aşağıdaki şekilde sıralanabilir:

- Tek yönlü yüklenmeler ve antrenman içeriği, bu çağ antrenmanının temel özelliği olan çok yönlülük ilkesini ihmal ettirir.
- Tek yönlü ve aşırı fiziki yüklenmeler, kas ve iskelet sisteminde geçici ve kalıcı sakatlık riskiyle birlikte, kasların gelişiminde dengesizlik ortaya çıkarabilir. Bu durum ise yeni sakatlıklara sebep olur.
- Hareket genişliğini sınırlandıran bir etken oluşturur.

2. Ebeveynlerin, Antrenörlerin, Medyanın olumsuz etkileri

Yetenekli çocukların **ebeveynleri** tarafından desteklenmesi, çocukların spor hayatları boyunca başarı için oldukça önemli ve gereklidir. Bu konuda yapılmış bir araştırmaya göre: Anne ve babaya ait pozitif davranışlar çocukların performansı üzerinde (%59) oranında katkı sağlarken, negatif davranışlarının ((%36) oranında olumsuz etkisi saptanmıştır (Hohmann ve ark. 2005). Bu negatif davranışları şöyle sıralamak mümkündür:

- Kazanmayı aşırı vurgulama, gerçekçi olmayan beklentilere girmek, çocuklarında kusur bulmak, olumsuz noktaları üzerinde durmak.
- Bazı anne-babaların yetenek geliştirme çalışmalarına katılma için gerekli olan finansal kaynaklara sahip olmaması.

Antrenörlerin, adaletli davranmaması, empati oluşturmaması, antrenman programlarını hazırlama ve uygulamada çocukların düzeyine inememesi, başarıyı müsabaka kazanmak olarak algılaması.

Medyanın, Yöneticilerin geliştirmekte olan çocukları abartılı değerlendirmesi sonucu; yeteneklerin sosyal **olarak baştan çıkması, kendine yabancılaşması** gibi konular sayılabilir.

Bu problemler değişik disiplinlerdeki araştırmacılar tarafından daha yoğun bir şekilde incelenmelidir.

Kaynakça:

- 1.Hohmann, A./ Kolb, M./ Roth, K : Handbuch Sportspiele. Verlag Hofmann, Schorndorf.2005
- 2.Singer, R. : Biogenetische Einflüsse auf die motorische Entwicklung. In Baur/Bös und Singer (Hrsg) Motorische Entwicklung. Sorndorf : Hofmann. 1994.
- 3.Weineck, J. : Optimales Training (7. Auflage) Erlangen – Perimed. 1990.
- 4.Kupper, K. :Theorie und Methodologie der Talenterkennung im Sport. Beiheft zu den Leipziger sportwissenschaftlichen Beiträgen. 1993.
- 5.Taborsky, F. : Playing Performans in Team Handball (Summary Descriptiv Analysis). EHF-Web Periodicals 2007.
- 6.Hohmann, A / Lames, M : Training- und Wettspielanalyse. Im Handbuch Sportspiel. Verlag Hofmann, Schorndorf.2005
- 7.Hohmann, A. : Konzeptionelle Aspekte der Talententwicklung. Verlag Hofmann, Schorndorf.2005.
- 8.Ehret, A./ Spaete, D. Und Schubert,R : Rahmentrainigkonzeption für Kinder und Jugendliche im Leistungssport. Dortmund. DHB. 1994.
- 9.Martin, D. / Nicaulus, J. / Ostrowski, C. / Rost, K : Handbuch Kinder- und Jugendtraining.Verlag Hofmann, Schorndorf.1999.
- 10.Fesler, N. : Brauchen Wir Intelligente(re) Fördersysteme im Nachwuchsleistungssport ? Verlag Hofmann, Schorndorf.2005

11. Seidel, I. Und Hohmann, A. : Entwicklungstempo und Utilisation als diagnostische Kriterien sportlicher Talente. Im Talent im Sport.S. 92 – 98. Verlag Hofmann, Schorndorf.2002.
12. Pfeiffer, M. : Wettkampfanalyse im Nachwuchstraining Handball unter dem Aspekt der Talentförderung. Im Talent im Sport.S. 92 – 98. Verlag Hofmann, Schorndorf.2002.
13. DHB. Grundlagentraining für Kinder und Jugendliche. Handball- Handbuch. 2. Münster-Philippka Verlag. 1990.
14. Hohmann, A. / Carl, K. : Zum Stand trainingwissenschaftlichen Talentforschung. In : Talent im Sport . s.3-30- Schorndorf. 2002.
15. Ulrich, S. Prozesuale Trainingwirkungsanalyse im Handball. In Handbuch Sportspiele. Verlag Hofmann- Schorndorf 2005.
16. Lidor, R / Falk, B / Arnon, M. / Cohen, Y. / Segal, G. : Measurement of Talent in Team Handball. Journal of Strength and Conditioning Research, 2005. 318-325.
17. Brewer, J. / Balsom, P / Davis, : Seasonal birth Distribution amongs European soccer players. In Sports, Exercise and Injury 1. 1995.
18. Efsthathiou, G. : Talente Im Handball. Wissenschaftliche Zulassungsarbeit. Ruprecht – Karls - Universitaet Heidelberg . 2002.